

„Sediva!“ je rekel profesor. In pripovedoval sem mu o svojem potovanju, svojih študijah in čakal ugodne prilike, da ga povprašam za zgodovino onih dveh slik, da odprem predale njegovega življenja polagoma in previdno.

In taka prilika je prišla po večerji.

Sedela sva pred ulnjakom. Lepa noč je bila, lepa poletna noč. Šelestelo je drevje in studenec je žuborel, po dolini je tekla reka, vsenaokrog je bilo tiho. Gore so dremale, polja in senožeti, vas je legala k počitku. Čez čas se je začulo fantovsko petje. Ob

IZ CERKVE SV. NIKOLAJA PRI IHANU: SV. MATIJA

takih trenutkih leže na človeško dušo lagotna sentimentalnost, misli so voljne in lete v davno pretekle čase, treba je le odpreti okno, pa zavasujejo ob prijetnem vonju nageljnov in rožmarina.

„Gospod doktor, ali bi mi povedali zgodbo tistih dveh slik?“

Potrkal sem ga po rami in proseče pogledal.

„Nerad vzbujam težke spomine, a bodi, Vam na ljubo. — Stopiva v uto, notri udobno sediva in se nasloniva.“

Stopila sva v uto in se stegnila po klopeh, dr. Mavrič je našgal pipo, pogledal po zvezdah in luni, ki je razsvetljevala loge in livade, poslušal za hip kosa in začel počasi in premišljeno:

„Moj oče je bil bogat, ponosen in samozavesten kmet. Tam doli sredi vasi je imel hišo, največjo in

najlepšo. Otrok nas je bilo troje: starejši brat Jakob, ki je bil namenjen za dom, sestra Katinka in jaz. Bil sem materin ljubljeneč, božala me je, ko sem bil otrok, obsipala s sladkimi besedami in darovi, ko sem dorastel. Oče je bil trd kot grča in je krepko držal vajeti v rokah. Ko se je ujezil, je bila groza. Razbijal je po hiši, metal po tleh lonce in sklede, žličnik in škafe. Gorje mu, ki je prišel tedaj v njegovo pest! Zato se ga je tudi vse balo. Mati in sestra sta se skrili na kaščo, jaz sem jo potegnil z bratom na skedenj v slamo.

Jakob je škripal z zobmi in kled.

„Pokažem mu, ko dorastem. Z nami dela kot cigan z moko.“

Ali oče je bil hrust in do smrti ni imel namena odpriti gospodarskega bremena s svojih ram.

„Dokler bom migal z mezincem, bom gospodaril jaz,“ je trdil.

Jakob je vedel to dobro in seglo mu je globoko v srce. Obšle so ga trudne in težke misli in začel je popivati in se pretepati. Zastonj so bile materine prošnje, zaman moje prigovarjanje in moja pisma, zaman očetove kletve.

Bilo je nekoč o počitnicah. V šesto šolo sem hodil tedaj. Še tako živo se spominjam tistega dne, kot bi se zgodilo danes. Za hišo sem sedel na mahu in čital „Novice“. Ko tako sedim, začujem za seboj korake in se ozrem. — Dva moža sta nesla na nosilnicah, izsekanih iz smrekovih in bukovih vej težko truplo, nesla sta mojega očeta. Smreka se je podrla nanj in komaj je bila še iskra življenja v njem. Spravili smo ga z Bogom, deli v sveto olje, naredil je testament in med jokom in vzdihni umrl.

O žalosti in bolečinah svoje matere vam ne govorim, ne govorim o svojih solzah. V dolini trpljenja je pač več bridkosti kot veselja, več resnih obrazov kot brezskrbnih lic. Tako mora biti. Brez namena in pomena se ne zgodi ničesar.

Brat je prevzel kmetijo, a njegova roka ni bila dovolj krepka in njegova volja ne dovolj močna. Poročil se je v dolini, dobil nerodno in zapravljivo žensko, ki se je rada košatila in razkazovala v cerkvi. Imela je ostro nabrušen jezik, zbadala mater in sestro in mene, ko sem prišel domov. Tudi brata je uklonila pod svojo oblast, in revež je izprevidel bridko resnico: „Najtežje je življenje berača, ki živi od milosti, bolnika, ki vzdihuje in trpi, ter moža, ki mu je žena ukradla hlače.“

Jakob se je lotil pijače bolj kot v dneh, ko je živel oče, in v družini je bil večen prepir. Katinka je odšla služiti. Ni storila prav, radi matere ne bi bila smela od hiše. Kmalu potem je umrla mati. Pri njeni smrtni postelji nisem bil, in zato mi je še danes hudo. Nihče mi ni vedel povedati njenih poslednjih